

УДК 027.7

ОБСЛУГОВУВАННЯ ЧИТАЧІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЦИФРОВИМ КОНТЕНТОМ

Матвєєва Олена Володимирівна, завідувач
сектору електронної бібліотеки науково-технічної бібліотеки
Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Юнаковська Вікторія Вікторівна, головний бібліотекар
науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного
університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

***Анотація:** У доповіді розглядаються питання надання користувачам доступу до повнотекстової інформації: доступ до платних БД, тестовий доступ, створення власних баз даних.*

***Ключові слова:** університетські бібліотеки, комп'ютерні технології, інформаційні технології, повнотекстові БД, тестовий доступ.*

Розвиток інформаційних технологій сприяє змінам в бібліотечній справі, спонукає до пошуку нових способів надання інформації користувачам. Останнім часом все більшу зацікавленість викликає саме повнотекстова інформація. Для цього бібліотеки при фінансовій можливості передплачують комерційні БД, а якщо такої можливості немає, то користуються тестовим доступом та БД вільного доступу, створюють власні електронні бібліотеки, а також інтерактивні списки

наукових журналів відкритого доступу у відповідності з напрямками діяльності ВНЗ.

На протязі 2016–2017 років в бібліотеці ДНУЗТ був наданий доступ до таких баз даних:

1) **БД «Центр навчальної літератури»** (<http://www.culonline.com.ua/help.html>) – це книги видавництва ТОВ "Центр учбової літератури" з гуманітарних, природничих та технічних наук, бухгалтерського обліку, фінансів, економіки, менеджменту, маркетингу, права. Користувач, який сплатив вартість доступу до пакету книг, отримує на протязі передплаченого періоду:

- доступ до користування книгами, які входять на даний момент до сплаченого пакету (книги можна читати з екрану та завантажувати повні тексти);
- доступ до користування новими книгами, які надруковані протягом періоду передплати та додані в пакет.

2) **БД East View (ИстВью)** (<https://www.eastview.com/>) міжнародної компанія, що базується в США і має офіси в Росії та в Україні. Компанія існує з 1989 року. Головна сфера діяльності – надання доступу до періодичних видань країн СНД та Прибалтики.

3) **Taylor & Francis Group** (<http://explore.tandfonline.com/page/est/best-of-the-archive-hub/>) – міжнародне книжкове видавництво зі штаб-квартирою в Великобританії, спеціалізується на публікації академічної літератури та наукових журналів.

4) **Science Direct** (<http://www.sciencedirect.com/>) – одна з найбільших онлайн колекцій видавництва Elsevir, яка містить статті з журналів, електронні книги, довідники, наукові збірники. На основі Science Direct у 2002 році було створено базу даних Scopus.

5) БД **Global eJournals Library** (<http://www.gejlibrary.com/home.html>). Це найбільш повне джерело журналів відкритого доступу, що охоплює більш 9000000 журнальних статей з 22000 найменувань журналів, що становить понад 8000 видавців.

6) **БУДСТАНДАРТ Online** (<http://online.budstandart.com/ru/>) – це цілодобовий доступ до актуальних версій нормативних документів у галузі проектування, будівництва, охорони праці, пожежної безпеки, екології та енергетики. Для задоволення запитів користувачів встановлена комерційна інформаційно-пошукова система «Будстандарт» на комп'ютерах в бібліотеці, а також на кафедрах університету.

7) **Наукова періодика України** (сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20) – це повні тексти українських журналів та збірників наукових праць.

8) **Google Академія** (<https://scholar.google.com.ua/>) – безкоштовна база даних з повними текстами журнальних статей, технічних звітів, препринтів, книг та інших документів.

9) **Directory of Open Access Journals (DOAJ)** (<https://doaj.org/>) – каталог журналів відкритого доступу (повнотекстова БД на рос., укр., іноз. мовах).

10) Наукова електронна бібліотека **eLIBRARY.RU** (<https://elibrary.ru/>) – найбільший інформаційно-аналітичний портал в області науки, технології, медицини та освіти, що містить реферати та повні тексти наукових статей і публікацій, в тому числі електронні версії науково-технічних журналів (в т. ч. журнали у відкритому доступі).

11) З 10.04.2017 по 10.06.2017 року відкрито тестовий доступ до БД **EBSCO** (<https://www.ebsco.com/>). EBSCO надає можливість пошуку повнотекстових, рецензованих статей наукових журналів, довідників та інших

публікацій з різних наукових дисциплін. Ресурсами EBSCO можна скористатися у межах університету або у відкритому доступі за логіном та паролем.

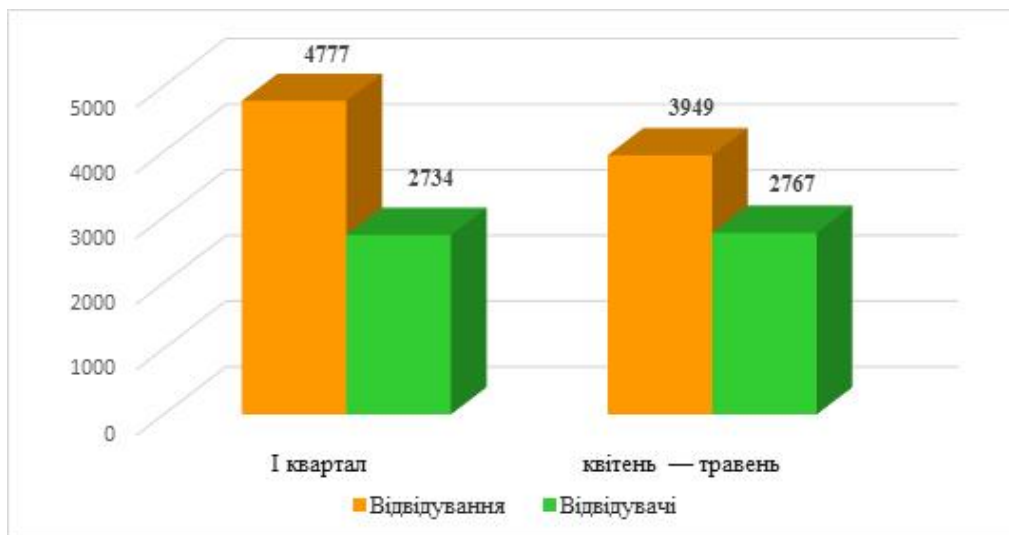
12) До 30 червня 2017 року бібліотека ДНУЗТ отримала тестовий доступ до онлайн-колекції журналів міжнародної компанії **De Gruyter** (<https://www.degruyter.com/>). Це понад 900 журналів, з них 507 моделі відкритого доступу, понад 730 журналів англійською; 158 видань індексуються у Web of Science та мають імпаکت-фактор. Студенти та викладачі ДНУЗТ можуть скористатися інформацією з досліджень у таких галузях: мистецтва, історії, археології, філософії, біології, хімії, лінгвістики, літератури, математики, фізики, а також права та медицини.

Бібліотека формує списки журналів відкритого доступу (<http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=zpereodika>) за напрямками діяльності університету: «Будівництво» (55 журналів), «Залізничний транспорт та управління процесами перевезень» (47), «Економіка на транспорті» (25), «Електрифікація» (14), «Електротехніка» (187), «Менеджмент на транспорті» (14), «Механіка» (61), «Мости та тунелі» (14), «Обчислювальна техніка та програмування» (300), «Технічна кібернетика» (19).

Поряд з наданням доступу до платних БД сторонніх організацій, бібліотека створює й власні повнотекстові ресурси.

У 2010 році з метою збереження та інтеграції у світовий науковий простір праць вчених ДНУЗТ був створений інституційний депозитарій відкритого доступу **eaDNURT** (<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/>). Зараз в ньому налічується близько 5200 записів переважно з повними текстами або з фрагментами текстів наших вчених. Це статті, матеріали конференцій, монографії, підручники, автореферати дисертацій та ін. У рейтингу Webometrics у середині 2016 р. наш репозитарій займав 24 місце по Україні і 1288 у світі. На початок 2017 р. наш електронний архів по Україні займає 27 місце, а у світовому рейтингу – 1212.

Діаграма 1. Звернення до депозитарію eadNURT у 2017 р. за даними Google Analytics

Поряд з повними текстами, наданими авторами, ми додаємо в депозитарій і тексти скановані. Так, зібрання «Автореферати дисертацій» (<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/39>) налічує 542 записи, з яких приблизно 350 містять скановані документи.

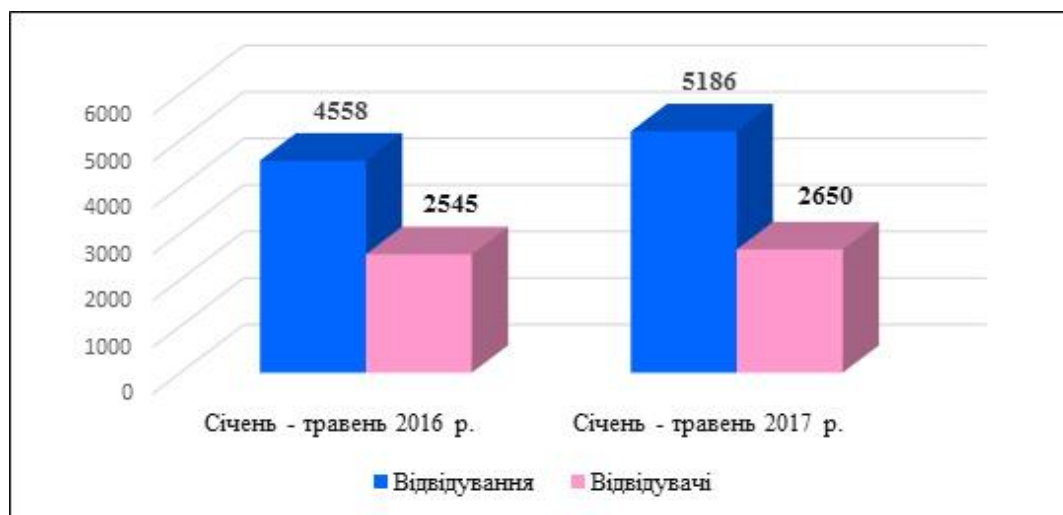
Бібліотека також проводить роботу по скануванню літератури, на яку сплив строк дії авторського права. Така література розміщується на сайті бібліотеки на сторінці «Рідкісні та цінні видання (проект «Залізнична україніка»» (<http://ecat.diit.edu.ua/zu/index.html>). На теперішній час з неї надається доступ до 159 документів, виданих між 1877 та 1940 рр. Знайти ці видання можна також через БД «Мережеві ресурси» електронного каталогу.

Останні кілька років до бібліотеки ДНУЗТ звертаються сторонні автори з пропозицією розмістити їх книгу на нашому сайті у вільному доступі. В зв'язку з цим була створена сторінка «Книги, надані авторами» (<http://ecat.diit.edu.ua/ft/index.html>). На сьогодні з неї можна отримати доступ до 90 повних текстів книг, переважно з економки, математики та суміжних дисциплін. Ці видання також занесені до БД «Мережеві ресурси».

З 2014 р. стало можливим отримувати повнотекстові документи обмеженого доступу(тільки для студентів та співробітників університету) через мережу Інтернет, шляхом авторизації у Web-каталозі. На сьогодні таких документів налічується близько 840. Переважно, це література навчального характеру, створена викладачами та вченими ДНУЗТ, або видання, які бібліотека отримала за передплатою.

Служба підтримки наукових публікацій (або Library Publishing) бібліотеки приймає безпосередню участь у виданні електронних журналів відкритого доступу «Наука та прогрес транспорту» (<http://stp.diit.edu.ua/>) та «Антропологічні виміри філософських досліджень» (<http://ampr.diit.edu.ua/>), надає консультативну допомогу редакціям інших наукових видань університету, підтримує сайти наукових конференцій «Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій» (<http://conflib.diit.edu.ua>) та «Антропологічні виміри філософських досліджень» (<http://conf-ampr.diit.edu.ua>) [3].

Діаграма 2. Звернення до журналу«Наука та прогрес транспорту» у 2017 р. та за відповідний період 2016 р.за даними Google Analytics

Журнал «Антропологічні виміри філософських досліджень» (англійська назва – «Anthropological Measurements of Philosophical Research») наприкінці

2015 р. був включений до БД Emerging Sources Citation Index (ESCI), що доступна на платформі Web of Science.

Нові бібліотечні сервіси спрощують процес пошуку інформації, надають можливість швидко та якісно задовольнити запити користувачів. Одночасно з наданням доступу до інформації, одним з провідних напрямків діяльності університетської бібліотеки поступово стає робота по вимірюванню впливу і видимості результатів наукових досліджень університету в світі (у т. ч. робота з бібліометричними показниками як індикаторами розвитку науки) [2].

Список використаних джерел інформації:

1) Давидова І. О. Електронні бібліотеки: правові засади функціонування в Україні [Електронний ресурс] // Імперативи розвитку електронних бібліотек: proetcontra : матеріали Міжнар. веб-конф., м. Харків, 27 берез. 2014 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка. – Харків, 2014. – Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5714/1/Imperatives.pdf#page=50>. –

Назва з екрана.

2) Колесникова Т. А. Оценка результативности научных исследований: библиометрия / Т. А. Колесникова, Е. В. Матвеева // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 4 (58). – С. 7–22. — doi: 10.15802/stp2015/49190.

3) Колесникова Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>. – Назва з екрана.

- 4) Колесникова Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ, 2015. – С. 7–10. – Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4326/1/Conference_2015-2_P_7_10.pdf. – Назва з екрана.
- 5) Ніколаєнко Н. М. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2649/1/55let%20library.pdf>. – Назва з екрана.
- 6) Шиліна О. О. Web-сайт бібліотеки вишу як невід’ємна частина освітнього інформаційного простору [Електронний ресурс] // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України : програма Всеукр. наук.-практ. семінару, 16–18 верес. / Нац. акад пед. наук України. – Київ, 2012. – Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/368/2/KS.pdf>. – Назва з екрана.

ОБСЛУЖИВАНИЕ ЧИТАТЕЛЕЙ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ЦИФРОВЫМ КОНТЕНТОМ

Матвеева Е. В., заведующая сектором электронной библиотеки научно-технической библиотеки Днепропетровского национального университета Железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Юнаковская В. В., главный библиотекарь научно-технической библиотеки Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Аннотація: В докладе розглядаються питання надання користувачам доступу до повнотекстової інформації: доступ до платних БД, тестовий доступ, створення власних баз даних.

Ключові слова: університетські бібліотеки, комп'ютерні технології, інформаційні технології, повнотекстові БД, тестовий доступ.

READERS' SERVICE OF THE UNIVERSITY LIBRARY WITH DIGITAL CONTENT

Matveyeva O. V., Head of the Sector of the Electronic Library at the Scientific and Technical Library of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan

Yunakovska V. V., Chief Librarian at the Scientific and Technical Library of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan

Annotation: The report examines issues of providing the users with access to full-text information: access to paid databases, test access, own databases creation.

Keywords: university libraries, computer technologies, information technologies, full-text databases, test access.

